

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“

УТВЪРДИЛ: /п/

ЗАМ.-РЕКТОР ПО НИД

/Доц. д-р Мария Воденичарова/

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За провеждане на кандидат-докторантски изпит по специалност

„Теория на държавата и правото. Политически и правни учения“, приета на заседание на КС №2/23.10.2024г.при катедра „Публичноправни науки“ на ЮФ на УНСС

I. ПЪРВА ЧАСТ

Първи модул – изпитни теми:

1. **ОБЩАТА ТЕОРИЯ НА ПРАВОТО КАТО НАУКА.** Предмет на общата теория на правото. Метод на общата теория на правото. Основни групи въпроси в рамките на правната теория. Общата теория на правото в рамките на правознанието.
2. **ВЪЗНИКВАНЕ НА ПРАВОТО.** Възникване на историческото право. Възникване на метафизическото право. Възникване на правната наука.
3. **ОСНОВАНИЕ ЗА ПРАВОТО. ВИДОВЕ.** Основанието за правото. Същност и концепции. Етапи на основанието за правото. Митологично, религиозно, морално основание за правото. Естествено основание за правото, етапи. Рационалното естествено право и Цеко Торбов. Същност на позитивното основание за право. Съвременни разбирания за правното основание.Обща теория на правото като наука.
4. **ПОДХОДИТЕ КЪМ ПРАВОТО.** Правото като идея и дух. Правото като материя. Социалната същност на правото. Класически подходи и направления в рамките на правознанието. Философия на правото и правен позитивизъм. Правен нормативизъм. Виенската правнотеоретична школа, правен психологизъм, правна херменевтика и правна феноменология.
5. **СОЦИАЛНАТА СЪЩНОСТ НА ПРАВОТО.** Системен подход в изучаването на правото. Правен психологизъм. Правна херменевтика. Правна феноменология
6. **ПРАВО И ОБЩЕСТВО.** Право и общество. Гражданско общество.
7. **ПРАВО И ДЪРЖАВА.** Право и държава. Правова държава.
8. **ЦЕННОСТИТЕ В ПРАВОТО.** Право и ценности. Правото и моралът като социални системи.

9. **ПРАВНА СИСТЕМА И ПРАВЕН РЕД.** Понятие за Правна система и правен ред. Смесови акценти. Концепции според различните представители на правнофилософските направления.
10. **ПРАВНИТЕ ПРИНЦИПИ И ПРАВНА СИСТЕМА.** Същност на правните принципи. Теории. Съпоставка с нормите. Видове правни принципи. Роля на правните принципи за смисловата същност на понятието за правна система.
11. **СИСТЕМА НА ПРАВОТО И ПРАВНА СИСТЕМА.** Понятие за система на правото. Система на позитивното право. Предмет и метод на правно регулиране. Елементи на системата на правото. Правна система. Видове правни системи.
12. **ПРАВО И ИНТЕРЕС. ЦЕЛТА В ПРАВОТО.** Същност и концепции за правния интерес. Интересът като философско и социологическо явление, отразяващо връзката на субекта с правната система. Проявни форми на интереса в правото. Интересът и правоотношението. Интересът и правните принципи. Интересът и юридическите факти. Целта в правото. Връзка с правния интерес.
13. **ИЗТОЧНИК НА ПРАВОТО.** Източник на правото като философско и социологическо понятие. Източник на правото според основните направления в правопознанието. Източник на позитивното право. Конституция, закон, съдебен прецедент, правен обичай.
14. **СТРУКТУРА НА ПРАВОТО.** Обективно и субективно право. Естествено и позитивно право. Частно и публично право. Материално и процесуално право.
15. **СУБЕКТ НА ПРАВОТО.** Същност на субекта на правото като философско и социологическо понятие. Субекта на правото като правно качество. Физически лица. Юридически лица.
16. **ПРАВНИ НОРМИ.** Същност на правната норма. Структура на правната норма. Видове правни норми. Класификации.
17. **ЮРИДИЧЕСКИ ФАКТИ.** Същност на юридическия факт, белези. Видове юридически факти. Презумпции и фикции.
18. **ПРАВООТНОШЕНИЕ.** Същност на правоотношението. Съдържание на правоотношението.
19. **АНАЛОГИЯ В ПРАВОТО.** Понятие за аналогия в правото. Аналогия на закона. Аналогия на правото.
20. **ПРАВОПРИЛАГАНЕ.** Понятие за правоприлагане. Етапи на правоприлагането. Правоприложен юридически акт.
21. **ЮРИДИЧЕСКИ АКТ.** Понятие за юридически акт. Система на юридическите актове. Юридическа сила, юридически ранг, йерархия на юридическите актове. Влизане в сила и действие на юридическите актове.
22. **ТЪЛКУВАНЕ В ПРАВОТО.** Понятие за тълкуването. Видове тълкуване. Методи на тълкуване.
23. **ПРАВОНАРУШЕНИЕ.** Понятие за правонарушението. Фактически състав на правонарушението. Вина — форми на вината.
24. **ЮРИДИЧЕСКА ОТГОВОРНОСТ.** Понятие за юридическата отговорност. Видове юридическа отговорност. Реализация на юридическата отговорност.
25. **ЮРИДИЧЕСКА САНКЦИЯ.** Юридическа санкция. Видове юридически санкции.

Втори модул – писане на есе.

Писането на есе се осъществява по избрана тема или няколко свързани такива от конспекта. Цели да установи задълбочеността на аналитичните знания на кандидата, както и уменията му да аргументира собствена правна позиция.

II. ВТОРА ЧАСТ

Изпитът по специалността се състои от две части – писмен и устен, с отделни оценки за всяка част. Писменият изпит се провежда анонимно и продължава четири астрономически часа обща за двата модула. До устен изпит се допускат кандидатите, получили оценка от писмения изпит не по-ниска от „много добър” (4,50). За успешно положили изпита се считат кандидатите, получили средна оценка от писмения и от устния изпит не по-ниска от „много добър” (5,00).

Първият модул на писмения конкурсен изпит за прием на докторанти се провежда под формата на развиване на тема. При развиване на темата се очаква показване на структурирани теоретични знания в научната област. При оценяването на развитата от кандидата тема се отчитат и уменията му за логично и аргументирано изложение, познаването на научната литература и водещите автори, употребата на специализирана терминология, добрият стил и езикова култура.

Изискванията към изложението на темата са следните:

- елементите на текста следва да бъдат: увод в проблема, теза, аргументация и изводи;
- увод: представяне на логическа връзка между основната тема и подтемите; посочване на водещи изследователи по проблема; познаване на актуални научни изследвания;
- теза: ясно и добре структурирано извеждане; представяне на дефиниции и сравнителен анализ на сродните и различни елементи в техните характеристики; обосноваване на тезата; критичен обзор на работата на водещи изследователи; актуални проекции на темата;
- аргументация: акцент върху фактологическата и логическата аргументация подкрепена с подходящи примери;
- изводи: направени въз основа на собствен опит или чужди изследвания.

Вторият модул на писмения конкурсен изпит за прием на докторанти се провежда под формата на разработване на есе. Използва се за комплексна проверка на аналитичното мислене на кандидатите и на способността им да интерпретират и прилагат към конкретна практическа ситуация научни подходи и знания по различни теми. Кандидатите трябва да оформят решението на есето в следната структура:

- въведение – какъв е проблемът, връзка с други проблеми, източници, свързани теми и т. н.
- изложение/решение – анализ на проблема и свързаните тематики, методика, ако е нужно, същинско решение, изводи и друга допълнителна информация; изложението може да е разделено на подточки;
- заключение – представлява обобщение, набелязва главните изводи.

При оценяването на есето се отчитат начинът на разсъждение на кандидата, анализът на алтернативи за решение на проблема, познаването на теорията като аргумент в защита на различните позиции, умението на формулиране на изводи.

Втората, устна, част от изпита се състои в задаване на въпроси от комисията. Цели да установи аналитичното мислене на кандидатите, възможността им в устна форма да аргументират изложение по поставен научен проблем.

ЛИТЕРАТУРА

А. ОСНОВНА

1. Келзен, Ханс, Чистото учение за правото, София, 1995.
2. Торбов, Ц., История и теория на правото, С., 1992.
3. Ганев, В., Учебник по обща теория на правото, всички издания.
4. Радев, Д., Обща теория на правото, С., 1995, ново издание 2008.
5. Радев, Д., Онтология на правото, Пл., 2009.
6. Радев, Д., Теория на правораздаването, С., 2006.
7. Радев, Д., Нормативната структура на правото, С., 2008.
8. Радев, Д., Философският нормативизъм в правото, С., 2017.
9. Маринова, Св., Принципите на правото, С., 2011.
10. Маринова, Св., Епистемология на правото, С., 2013.
11. Кънева, Св., Философия на правото, С., 2022
12. Милкова, Д., Обща теория на правото, С., 2003, 2007.
13. Ташев, Р., Теория за правната система, С., 2006.
14. Бойчев, Г., Курс по философия на правото, С., 2019
15. Бойчев, Г., Правова държава, С., 1994.
16. Бойчев, Г., Юридическа отговорност, С., 1995.
17. Бойчев, Г., Юридическа санкция, С., 1994.

Б. ДОПЪЛНИТЕЛНА

1. Маринова, Св., Интересът в правото, С., 2013.
2. Дачев, Л., Юридически дискурс, Русе, 2004.
3. Михайлова, М., Правото – смисъл, сянка, противоположности, С., 2001.

РЪКОВОДИТЕЛ КАТЕДРА

„ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“: /п/

(доц. д-р Нина Чилова)